

Hawliau dinasyddion yr UE yng Nghymru

Dinasyddion yr UE a'u Hawl i Ofal Iechyd am Ddim gan y GIG

Mae'r daflen ffeithiau hon yn cynnwys crynodeb byr o hawliau dinasyddion yr UE i gael gofal iechyd gan y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) yng Nghymru. Yn y daflen ffeithiau hon, mae 'dinasyddion yr UE' yn cynnwys dinasyddion aelod-wladwriaethau'r UE, yn ogystal â dinasyddion gwladwriaethau'r Gymdeithas Fasnach Rydd Ewropeaidd (Norwy, Gwlad yr Iâ a Liechtenstein), a dinasyddion y Swistir. Ymhellach, mae'r daflen ffeithiau hon yn ymdrin â hawliau aelodau teuluol nad ydynt yn ddinasyddion yr UE eu hunain, lle mae eu hawl i fyw yn y DU yn deillio o'u perthynas â dinesydd yr UE neu ddinesydd Prydeinig sydd wedi arfer hawliau rhyddid i symud fel gweithiwr, person hunangyflogedig, person hunangynhaliol neu fyfyrwr mewn gwlad letyol yn yr AEE yn union cyn dychwelyd i'r DU.¹

Yn dilyn ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd mae hawliau dinasyddion trwy'r DU wedi newid mewn nifer o ffyrdd. Rhaid oedd i ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu a oedd yn byw yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020, ac a oedd yn dymuno aros yng Nghymru, gyflwyno cais i'r **Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (EUSS)**, naill ai am **Statws Preswyllydd Sefydlog** (caniatâd amhenodol i aros) neu **Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog** (caniatâd i aros am 5 mlynedd). Nid oes yn rhaid i'r rhai sydd â chaniatâd amhenodol i aros neu ganiatâd amhenodol i gael mynediad, na'r rhai sy'n ddinasyddion Iwerddon, gyflwyno cais o'r fath, ond gallant wneud hynny os dymunant.

Yn achos dinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu sydd ddim wedi gwneud cais i'r EUSS (hyd yn oed ar ôl dyddiad cau'r cais) neu sydd â statws preswyllydd cyn-sefydlog sydd wedi dod i ben), nid oes ganddynt hawl mwyach i aros yn y DU, a dylent geisio cyngor cyfreithiol os ydynt bellach yn dymuno aros yng Nghymru (nodir manylion y cymorth sydd ar gael ar waelod y daflen ffeithiau hon). Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi darparu ar gyfer ceisiadau hwyr a gyflwynir gan ddinasyddion yr UE, dinasyddion yr AEE a dinasyddion y Swistir, a'u teuluoedd – sef rhai a all ddangos tystiolaeth fod ganddynt sail resymol dros fethu dyddiad cau'r EUSS.

Ni all dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd y DU am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021 gyflwyno cais am **Statws Preswyllydd Sefydlog** na **Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog**. Rhaid i'r rhai sy'n dymuno aros yn hwy nag ymweliad byr o hyd at 6 mis gyflwyno cais am **Fisa Tymor Hir** (er enghraifft, i astudio, neu i weithio, neu i ymuno ag aelod o'u teulu).

Yn achos aelodau o deulu dinasyddion yr UE nad ydynt yn dod o'r UE, dim ond os ydynt yn meddu eisoes ar drwydded deulu'r EUSS, y gallant bellach ddod i'r DU ar ôl 1 Ionawr 2021. Nid yw trwyddedau teulu'r AEE na chardiau preswyllo biometrig y DU, yn ddilys bellach yn y DU.

1 Gall 'aelodau teuluol' gynnwys: eich priod neu eich partner sifil, eich plant, eich wyrion/wyresau a'ch gorwyrion/gorwyresau dan 21 oed, eich plant dibynol dros 21 oed, eich rhieni dibynol, eich teidiau a'ch neiniau dibynol, eich hen deidiau a'ch hen neiniau dibynol, a rhai partneriaid dibriod a pherthnasau dibynol eraill (pan fo'r Swyddfa Gartref wedi rhoi tystysgrif cofrestru 'aelod estynedig o'r teulu')

Dinasyddion yr UE sydd â Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog

Mae gan holl ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu a chanddynt Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog hawl i gael mynediad at ofal iechyd am ddim gan y GIG yng Nghymru, a hynny ar gyfer achosion brys ac achosion nad ydynt yn rhai brys. Mae hyn yn cynnwys: gofal iechyd sylfaenol am ddim (yr hawl i gofrestru gyda meddyg teulu), a gofal iechyd eilaidd am ddim (triniaeth mewn ysbyty). Mae ganddynt hawl gyfartal i gael mynediad at ofal iechyd am ddim ar yr un sail â dinasyddion y DU sy'n byw yng Nghymru, yn ogystal â hawl i gael cyfieithydd, pe bai angen un, i gyfathrebu gyda staff y GIG, a/neu i ddeall y gofal meddygol a chydysnio iddo.

Bydd dinasyddion yr UE sydd wedi cyflwyno cais ac sy'n aros am y canlyniad yn cael Tystysgrif Ymgeisio y gallant ei defnyddio i brofi bod ganddynt statws gwarchodedig hyd nes y ceir penderfyniad ynglŷn â'u cais.

Dinasyddion yr UE a oedd yn byw yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020 a sydd ddim wedi cyflwyno cais i'r EUSS

Anogir cleifion i gyflwyno cais i'r Cynllun Preswlydd Sefydlog i Ddinasyddion yr UE os nad ydynt wedi gwneud hynny eisoes. Os na all y claf gyflwyno tystiolaeth ei fod yn breswlydd arferol, ac os nad oes unrhyw eithriad arall yn berthnasol, yna gellir codi tâl arno.

Dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021

Cynllun seiliedig ar breswyliaeth yw'r GIG, a rhaid i bobl fod yn "breswylwyr arferol" yng Nghymru er mwyn cael mynediad digyfngiad, rhad ac am ddim, at holl wasanaethau gofal iechyd y GIG, ar yr un sail â dinasyddion y DU sy'n byw yma. Golyga hyn fod yn rhaid iddynt fod â chaniatâd cyfreithiol

i fyw yn y DU, a'u bod yn bwriadu aros yma. Fel arfer, caiff pobl heb ganiatâd amhenodol i aros yn y DU eu hystyried yn ymwelwyr tramor.

Ymwelwyr Tymor Byr (ymweliadau sy'n para llai na 6 mis)

Caiff rhai agweddau ar ofal iechyd y GIG, yn cynnwys gofal sylfaenol gan feddyg teulu, triniaeth frys mewn Adrannau Damweiniau ac Achosion Brys a thriniaeth ar gyfer clefydau heintus (fel Covid-19), eu darparu'n rhad ac am ddim i bawb. Mae trefniadau gofal iechyd cilyddol rhwng y DU a'r UE yn golygu bod Cardiau Yswiriant Iechyd Ewropeaidd (EHIC) yn parhau i fod yn ddilys; rhaid i ddinasyddion yr UE sy'n cyrraedd Cymru fel Ymwelwyr Tymor Byr fod wedi gwneud cais am gerdyn EHIC (www.gov.uk/global-health-insurance-card) yn eu gwlad eu hunain cyn iddynt deithio i Gymru. Gall dinasyddion yr UE ddefnyddio'u cardiau EHIC i gael triniaeth feddygol angenrheidiol os cododd yr angen am y driniaeth honno yn ystod eu hymweliad â Chymru, a hefyd i gael triniaeth angenrheidiol ar gyfer cyflwr cronig neu gyflwr a oedd yn bod o'r blaen, fel dialysis arenol – a hynny'n rhad ac am ddim.

Ymwelwyr Byrdymor o Wladwriaethau EFTA

O 1 Ionawr 2021, gall dinasyddion o Norwy sy'n byw yn Norwy gael mynediad at ofal iechyd meddygol angenrheidiol pan fyddant yn ymweld â'r DU, gan ddefnyddio pasbort Norwyaidd dilys.

O 1 Ionawr 2021, efallai y bydd rhaid i'r rhan fwyaf o ymwelwyr o Wlad yr Iâ a Liechtenstein dalu am ofal iechyd y GIG (oni bai bod eithriad). Codir tâl o 100% o gyfradd genedlaethol y GIG am unrhyw driniaeth.

O 1 Ionawr 2021, bydd trefniadau gofal iechyd cyfatebol rhwng y DU a'r Swistir yn talu am ofal iechyd a ddaw'n angenrheidiol i wladolion o'r Swistir pan fyddant yn aros dros dro yn y DU, gan ddefnyddio EHIC a roddwyd gan y Wladwriaeth.

Deiliaid Fisâu Tymor Hir

Rhaid i ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu sy'n ymweld am fwy na 6 mis ac sy'n cyrraedd gyda Fisa Tymor Hir dalu'r 'gordal iechyd mewnfudo' wrth wneud cais am eu fisa. Ar ôl iddynt dalu'r gordal hwn, bydd modd iddynt gael mynediad am ddim at ofal iechyd sylfaenol ac eilaidd y GIG ar yr un sail â phreswylwyr y DU. Rhaid i bobl sy'n trefnu yswiriant meddygol preifat dalu'r gordal hefyd.

Er mwyn cael yr ystod lawn o wasanaethau a ddarperir gan y GIG, dylai dinasyddion yr UE sy'n byw yng Nghymru gofrestru gyda Meddyg Teulu. Gall ymwelwyr tymor byr â Chymru hefyd gofrestru dros dro gyda meddyg teulu. Mater i bractisau meddygon teulu yw penderfynu a fyddant yn cofrestru cleifion o'r fath, ai peidio. Mae gan bractisau meddygon teulu yr hawl i dderbyn ymwelwyr tymor byr ar sail breifat, lle bydd yn rhaid i'r claf dalu ffi.

Newidiadau i'r EUSS

Ar 17 Gorffennaf 2023 cyhoeddodd y Swyddfa Gartref newidiadau i Gynllun Preswyllo'n Sefydlog yr UE.

Bydd statws dinasyddion sydd â statws cyn-sefydlog bellach yn cael ei ymestyn yn awtomatig am ddwy flynedd. Bydd y Swyddfa Gartref yn hysbysu dinasyddion pan fydd eu statws wedi'i ymestyn a chaiff eu statws digidol ar y system Gweld a Phrofi ei ddiweddarau'n awtomatig.

Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn uwchraddio'n awtomatig deiliaid statws cyn-sefydlog i statws sefydlog os ydynt yn gymwys. Bydd dinasyddion ond yn gymwys am yr uwchraddio awtomatig yma os oes gan y Swyddfa Gartref dystiolaeth eu bod wedi byw yn y DU dros y pum mlynedd diwethaf. Bydd y Swyddfa Gartref yn cysylltu â'r rheini y mae eu statws yn cael ei uwchraddio'n awtomatig i statws sefydlog.

Nid oes yn rhaid ddinasyddion yr UE aros i'w statws gael ei uwchraddio'n awtomatig i statws sefydlog yn dilyn diwedd yr estyniad o ddwy flynedd. Gallant gyflwyno cais i uwchraddio cyn gynted ag y byddant yn gymwys.

Ni fydd y rheini nad ydynt wedi preswyllo yn y DU yn ddi-dor ers pum mlynedd yn gymwys i gael eu huwchraddio'n awtomatig. Ond gallant gyflwyno cais cyn gynted ag y byddant yn gymwys am statws sefydlog.

Rhagor o Wybodaeth a Chymorth

Mae cyngor cyfreithiol rhad ac am ddim yn ymwneud â'r EUSS i'w gael gan Gyfreithwyr Mewnfudo Arbenigol a ariennir gan Lywodraeth Cymru, sef Newfields Law. Dyma eu manylion cyswllt:

Ffôn: +44 (0) 292 169 0049

E-bost: info@newfieldslaw.com

Cyfeiriad: Newfields
35 Plas y Parc
Caerdydd, CF10 3RL

Dolenni Defnyddiol

Rydw i angen help gyda Statws Preswlydd Sefydlog

www.settled.org.uk/en/help/

Mae hawliau dinasyddion wedi newid | the3million

www.the3million.org.uk/rights-have-changed

Hafan – Yr Awdurdod Monitro Annibynnol ar gyfer Cytundebau Hawliau Dinasyddion

www.ima-citizensrights.org.uk

Y Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: gwybodaeth i ymgeiswyr hwyr –

GOV.UK www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-information-for-late-applicants/eu-settlement-scheme-information-for-late-applicants

Y Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: canllawiau i weithwyr

achosion – GOV.UK www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-caseworker-guidance

Dinasyddion yr UE – rydym ni am i chi aros yng Nghymru – LLYW.CYMRU

www.llyw.cymru/paratoi-cymru/dinasyddion-yr-ue

System fewnfudo'r DU sy'n seiliedig ar bwyntiau: gwybodaeth i ddinasyddion yr UE –

GOV.UK www.gov.uk/guidance/the-uks-points-based-immigration-system-information-for-eu-citizens

Mewnfudo – Cyngor ar Bopeth

www.citizensadvice.org.uk/cymraeg/mewnfudo/

Dinasyddion yr UE: Mewnfudo

www.eusswales.com/cy/

Iechyd a gwasanaethau cymdeithasol – LLYW.CYMRU

www.llyw.cymru/paratoi-cymru-brexit/iechyd-gwasanaethau-cymdeithasol

Canllawiau gweithredol ar fisâu a mewnfudo: gwybodaeth fanwl – GOV.UK

www.gov.uk/topic/immigration-operational-guidance

Cwestiynau Cyffredin am Ddinasyddion yr UE a Mynediad at Ofal Iechyd

Mae'r feddygfa'n gofyn am dystiolaeth o'm Statws Preswlydd Sefydlog

Gallwch ddangos dystiolaeth o'ch Statws Preswlydd Sefydlog drwy ofyn am god rhannu – Gweld a phrofi'ch statws mewn fudo – GOV.UK (www.gov.uk/view-prove-immigration-status)

Mae'r feddygfa'n gwrthod gadael imi gofrestru

Os ydych yn cael trafferth cael eich derbyn gan feddygfa, gall eich Bwrdd Iechyd Lleol eich cofrestru ag un.

A allaf gael help mewn argyfwng neu ddamwain?

Os cewch chi neu aelod o'ch teulu ddamwain neu salwch difrifol sydyn, dylech fynd i'r ysbyty agosaf sydd ag adran Damweiniau ac Achosion Brys sydd am ddim i bawb.

Os yw'n argyfwng difrifol iawn, ffoniwch **999** a gofyn am ambiwlans i fynd â chi i ysbyty. Mae'r gwasanaeth hwn yn rhad ac am ddim a dim ond mewn argyfwng y dylid ei ddefnyddio. Os ydych yn gallu, fe allech fynd eich hun i'r adran **Damweiniau ac Achosion Brys**.

Peidiwch â defnyddio adrannau Damweiniau ac Achosion Brys ar gyfer mân broblemau meddygol.

Os oes angen help neu gyngor meddygol arnoch ar frys ond nad yw'ch bywyd mewn peryg, ffoniwch **GIG 111**.

A oes rhaid imi dalu am driniaeth feddygol?

Mae gan bob dinesydd UE ac aelodau o'u teulu sydd â Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog yr hawl i gael gofal iechyd drwy'r GIG yng Nghymru, mewn argyfwng ai peidio. Mae hyn yn cynnwys: gofal iechyd sylfaenol am ddim (yr hawl i gofrestru â meddygfa), a gofal iechyd eilaidd am ddim (triniaeth mewn ysbyty).

A allaf gael brechlyn coronafeirws os nad oes gen i rif GIG neu os nad wyf wedi cofrestru â meddygfa?

Rydych yn gymwys am frechlyn COVID-19 am ddim drwy'r GIG. Dyma sut i archebu apwyntiad brechu coronafeirws: www.llyw.cymru/cael-prawf-coronafeirws-covid-19

Bydd y brechlyn yn cael ei gynnig ac ar gael i bawb sy'n byw yn y DU, a hynny'n rhad ac am ddim. Nid oes angen ichi fod wedi cofrestru â meddygfa na bod â rhif GIG i gael y brechlyn.

A allaf gofrestru â deintyddfa a chael triniaeth am ddim?

Nid oes angen ichi gofrestru â deintyddfa ond dim ond mewn deintyddfa sy'n derbyn cleifion GIG y bydd triniaeth ddeintyddol am ddim ar gael. Gallwch ddod o hyd i ddeintyddfa GIG leol drwy chwilio yn eich ardal leol ar wefan GIG Cymru (www.wales.nhs.uk/?dest=ourservices/findannhsdentist&&clearCookieNotice=1). Os oes angen triniaeth ddeintyddol frys arnoch, gallwch gysylltu â'r llinell gymorth ar gyfer gwasanaethau deintyddol drwy GIG 111 Cymru (www.111.wales.nhs.uk/localservices/dentistinformation/?locale=cy).

Mae angen cymorth arnaf ar gyfer fy iechyd meddwl

Mae'n bosib y gall eich meddygfa ddod o hyd i gymorth arbenigol ichi. Os hoffech siarad â rhywun am y problemau hyn, mae'r Samariaid (www.samaritans.org/) yn cynnig gwasanaeth ffôn cyfrinachol am ddim, 24 awr y dydd, bob dydd drwy'r flwyddyn. Gallwch eu ffonio ar **116 123**.

Gall plant a phobl ifanc hefyd ddiodeff problemau iechyd meddwl neu les. Mae gan ysgolion uwchradd wasanaethau cwnsela y gall disgyblion eu defnyddio os ydyn nhw'n teimlo'n bryderus neu'n ansicr.

Rwy'n feichiog, a allaf gael cymorth gan y GIG?

Dylech ddweud wrth eich meddygfa eich bod yn feichiog er mwyn cael cymorth gan fydwraig GIG yn ystod eich beichiogrwydd.